CAROLI LINNÆI M. D.

ORATIO

DE NECESSITATE PEREGRINATIONUM INTRA PATRIAM

Habita Hupſaliæ, ibique primum edita

Anno MDCCXLI

QUUM MEDICINÆ PROFESSIONEM REGIAM ET ORDINARIAM SUSCIPERET

Nunc denuo rarior facta emendatior recuditur.

L I B U R N I

APUD CAROLUM GIORGI

MDCCLXXXVI

Superioribus adnuentibus.

F 102/5

S. R. M.

SUMMÆ FIDEI VIRO

EXCELLENTISSIMO CELSISSIMOQUE

COMITI

D. CAROLO

GYLLENBORG

REGIS REGNIQUE SVECIÆ SENATORI

REGIÆ CANCELLARIÆ PRÆSIDI

ACADEMIÆ UPSALIENSIS CANCELLARIO

MŒCENATI SUMMO

HANC ORATIONEM D. D. D.

DEVOTISSIMUS

CAROLUS LINNÆUS.

AUDITORES OMNIUM ORDINUM HONORATISSIMI, EXOPTATISSIMI.

QUod felix fauſtumque eſſe jubeat Deus Ter Optimus Maximus, ſpartam, Auditores Honoratiſſimi, ab Auguſtiſſimo Potentiſſimoque Rege clementiſſime mihi demandatam, & in Facultate Medica ad illuſtre hoc Sveciæ Athenæum, a me, utinam bono & felici omine, exornandam, aggredior.

Et, cum ad capienda novi hujus muneris auſpicia, more & ritu majoribus conſueto, legibusque academicis præſcripto, in tam illuſtri doctiſſimorum Patrum Civiumque conſeſſu, verba mihi jam ſunt facienda, fateor, quæ ſingula, hominibus ad dicendum accedentibus, timorem injicere conſueverunt, ea ſeſe mihi, hodierno die, objicere univerſa; ſive enim loci amplitudinem, ſive auditorum dignitatem, ſive lectiſſimorum hominum frequentiam, ſive denique meam dicendi tenuitatem contemplor, fateor ingenue hæc eſſe, quæ multum perturbationis mihi adferre poſſunt.

Etenim ſi eloquentiſſimos olim viros accepimus, cum ad perorandum veniſſent, ita expaviſſe

ac

ac animo fuiſſe commotos, ut plane obmutuerint; quid mihi tandem animi eſſe opportebit, cui in facundiæ aliqua promptitudine ac ſplendore, nulla vel naturæ vel exercitationis adſunt præſidia?

Quum tamen aliquid mihi eſt dicendum: in illo, quem aliis, ex hoc loco verba facientibus, denegare non ſoletis favore ac humanitate, perfugium erit; quo fiet, ut quod ſpero, ſermo meus, quantumvis tenuis & inexercitatus, velut ſecundis ſubvectus ventis, quem ſibi propoſuerit portum, facile conſequatur.

Materiam igitur, Auditores Honoratiſſimi, nec a præſenti tempore; nec ab hac, quam ingredior, ſparta; nec ab occupatione, qua, ex nutu & voluntate Celſiſſimorum Ordinum Regni, nuper ſum defunctus, & ex qua recens ad has muſas, nunc redux ſum factus, alienam, ſed hiſce ſingulis, mea quidem opinione, aptam ſatis & accomodatam, veſtra fultus benevolentia, pertractabo, de *Peregrinationum intra patriam inſtituendarum neceſsitate*, fructuque exinde, Medicis imprimis, percipiendo, ſimpliciter & populariter dicturus, idque operam daturus, ut dicendi tenuitas dignitate rerum ac imprimis ſermonis brevitate, gnaviter compenſetur.

OMnis noſtra ſcientia duobus nititur fundamentis: ratiocinio videlicet ac experientia; hæc duo amiciſſimo fœdere juncta bonum Medicum conſtituere debent.

Equidem fatemur *ratiocinandi* negotium æque feliciter in muſeo poſſe expediri, ac in peregrinationibus, dummodo cum viris ſolide eruditis commercium haberi liceat.

At

At *experientia*, rerum illa magiſtra, ſine qua loqui erubeſcat Medicus, hæc, inquam, experientia illa ipſa eſt, quæ tot veterum, atque in hiſce divinum ſenem Hippocratem, ipſiuſque ſcripta, quæ integris ante Chriſti nativitatem ſæculis lucem adſpexerant, immortalitati conſecravit. Solius enim Hippocratis ſcripta ſunt, quæ, inter tot feliciſſimorum ingeniorum inventa & artificioſe fabricata ſyſtemata, ab omni labe ac mutatione inconcuſſa, immota, integra, immo intacta, in hunc uſque diem perdurarunt, & perdurabunt poſthæc. Utique experientia eſt, quæ tot celeberrimorum Medicorum capita omni tempore coronavit, atque etiamnum hodie coronat, & id præſtat, ut inter præcipuos Medicorum titulos hic cenſeatur, *experientiſſimum* vocari. Prægreditur experientia, ſubſequuntur ratiocinia; illa materiem ſciendorum ſufficit; hæc ex datis phænomenis conſulta de rebus inſtituunt, & poſtquam trutinam judicii adhibuerunt, veritates eruunt, ac de rebus propoſitis feliciter concludunt, ſtatuunt, determinant.

Experientia in rebus medicis debet animari ratiociniis, ſine quibus hæc non eſt niſi res mortua ac velut rudis indigeſtaque moles: rationes experientia deſtitutæ nihil juvant, utpote quæ ingeniorum, opera ſua abutentium, mera ſunt ſomnia, mera phantaſmata, ac meteora. Certe veteres hanc non ex utero materno ſecum eduxerunt. Multo fuit uſu opus ac labore, antequam homines illa recte inſtruerentur. Fatetur ipſe *Dioſcorides* multa ſe ad augendam experientiam confeciſſe itinera; & reliqui Medicorum Patres, paſſim in ſcriptis ſuis, varia ſua itinera loquuntur & produunt.

ACA-

ACADEMIÆ in hunc finem inſtitutæ ſunt, ut viri in omni eruditionis genere probe verſati, ac inſuper rerum locupletati experientia, illuc evocentur; & ut ſcientiarum avida juventus ad has ſedes confluat, in quibus ab experientia non minus quam eruditione profeſſorum proficiant, quas dotes, in doctoribus ſuis, pulcherrimo ſemper connubio junctas, par eſt ut ſuſpiciat ac veneretur.

Apud Academias vaſta ac ſumptuoſa *librorum* ſupellectilia conduntur, in quibus obſervata eruditorum, tamquam totidem eorum legata ac teſtamenta aſſervantur, ut qui literis fideliter operam navant, eruditionis experientia etiam excultæ ac firmatæ, reddantur compotes, quæ in publicis hiſce ſapientiæ cimeliis reconditur, & exinde bonis ingeniis, tamquam venales merces, uſurpanda exponitur.

Etiam *Noſocomia* inſtruuntur, ut futuri Medici ex lecto ægri ea diſcant, quæ ex libris diſci nequeunt; uſu quippe ac experientia per autopſiam, & manuum applicationem exſerente heic ſuas vires; ſicut omnium accuratiſſime certi alicujus hominis exprimit lineamenta, qui non ex aliorum relatione, ſed ex illa, quam per ſuos oculos animo impreſſit idea, hominem depingit.

Theatra Anatomica conſtruuntur, ut in alieno corpore, tamquam in ſpeculo, noſtrum corpus ejuſque ſtructuram intueamur; ſicut terrarum, regionum, urbium ſitus, hominumque in his degentium mores, inſtituta, ritus certius illi percipiunt, qui ipſimet ſuis pedibus loca iſta calcarunt, & quæ memoratu digna ipſi ſuis uſurparunt ſenſibus, quam qui ex vagis & fallacibus chartis, ac narrationibus geographorum unice dependent.

Horti

Horti Academici hic inſtituuntur, ad quorum plantationem varii generis vegetabilia ex univerſo orbe colligi ſolent; ut hac ratione veluti in parvo mundo majorem intueamur.

Huc *Phyſica Inſtrumenta* comportari ſolent, eum videlicet in finem, ut elementorum abſtruſæ vires, quæ alioquin ſenſus noſtros fugiunt, oculis ſubjiciantur, atque ſic in ipſa adyta ac penetralia Naturæ, quantum permittit ingenii humani perſpicacia, feliciter perducamur.

Hic Naturæ & Artis *Muſea* colliguntur, ut uno intuitu Naturæ luſus & prodigia conſpiciantur.

Hæc omnia apud Academias eum in finem inſtituuntur, ut per experientiam multa cognoſcere diſcat juventus; omnia, inquam, eo tendunt, ut uno loco, uno terrarum angulo conſtitutus ingentes omnigenæ ſapientiæ opes ac divitias, inque his, ipſius etiam Naturæ latifundia perſcruteris & rimeris, illamque cognitionem rerum tibi acquiras, quæ alioquin, & ſæpenumero fruſtra, per immenſos terrarum tractus eſſet quærenda.

Quare peregrinationes ad Academias, meo quidem arbitrio, non ſunt negligendæ, ſed illis, qui ad ſolidiorem ſapientiam, hoc eſt, ſapientiam experientia ſuffultam & corroboratam, adſpirant, perneceſſariæ habendæ.

Atque errant, me quidem judice, illi enormiter, qui in ſtudioſæ juventutis animis contemptum Academiarum excitant, & ut artium ſtudioſi has ſedes fugiant, peſtifera ſuggerunt conſilia; non conſiderantes, breviſſimo temporis curriculo, in his officinis, longe majora & excellentiora per experientiam hauriri poſſe ac perſentiſci, quam intra privatos parietes & limina muſei, lectione quantum-

vis multijuga, indefeſſa, & per omne vitæ ſpatium extenſa.

Æmulatur certe, ſi quod res eſt dicendum, noſtra hæc cum reliquis cæterarum Nationum Academiis, bona & ſolida horum omnium, de quibus jam dixi, inſtitutione egregia & exemplari: nam & *Hortis botanicis*, & *Noſocomiis*, & *Obſervatoriis aſtronomicis*, & *Inſtrumentis phyſicis*, & *Præparatis anatomicis*, & cæteris artium ac ſcientiarum adminiculis magnificis, excellere incipit hæc alma Muſarum Sedes Upſalienſis, atque ita quidem excellere (nec enim hujus rei commemoratio ab hoc loco & tempore eſt aliena), ut Academiis omnibus exteris, ſi Deus benigniora fata impertiat, palmam propediem facile præripere poſſe videatur.

Et quamquam aliæ, præ aliis, Academiæ certis quibuſdam gaudent prærogativis; prout enim ſcientia aliqua, in hac aut illa natione, in majori vel minori pretio habetur, ita etiam magis vel minus excolitur, ipſique doctores ſcientiarum vel excellentiores exiſtunt vel etiam ſequiores; & ubi quæſo excellentiora hoc tempore vel frequentiora celebrantur *Noſocomia*, quam Londini Anglorum? ubi plures *Operationes chirurgicæ* adornantur, quam Lutetiæ Pariſiorum? ubi elegantiora *Præparata anatomica* monſtrantur, quam Lugduni Batavorum? ubi plura collectanea in *Botanicis* aſſervantur, quam Oxoniæ? Quamquam, inquam, hæc vera ſunt, non tamen eos ſatis conſiderate ſe gerere, aut ſibi patriæque bene conſulere exiſtimo, qui foris ea quæruut, quæ ſunt domi ante oculos poſita; quique ad exteras Academias peregre abeunt, non dum bene jactis ſtudiorum fundamentis in patrio ſolo. Non dubium eſt, quin hos demum erroris ſui vehementer pœ-

niteat!

niteat! Qui rudis & indoctus patriæ terminos egreditur, raro doctior regreditur! Numquam vero ejus temporis quemquam pœnitebit, quod ad patrias Academias bene collocaverit! Nam qui bonus exiſtit artium ſtudioſus apud Academias, idem etiam optimus ac ſolidiſſimus vir, in omni negotiorum genere, exſtiturus eſt!

Qui in terras calentes peregrino ſole abiturus, ſolida primum ſtudiorum fundamenta apud natalis terræ Academias poſuerit, is domum longe utiliores merces reportabit, quam fit hodie in multis peregrinatorum, qui vix alia fere re expoliti redeunt, quam quod noverint ampullas vocum, & ſeſquipedalia verba deblaterare ex aliquot Europæis *linguis*, & quod multa accurate commentari ac ſermocinari ſciant de *theatris* & *ludis ſcenicis*; itemque de ritu ſeſe *veſtiendi* apud Italos, Hiſpanos, Germanos, & imprimis Gallos uſurpato. Si rebus ſuis prudenter iſti conſulerent, non efferrent pedem extra patrium ſolum, ne opes ſuas dilapidarent, ne tempus, valetudinem, immo ne ipſam denique vitam per luxuriam & voluptates miſere perditum irent ac profunderent. Non redirent, quod frequentiſſime fieri ſolet, ſibi patriæque prorſus inutiles & pondera terræ inania. Sed quo abripior?

Propoſui mihi, horulæ hujus ruentis ſpatio, ad vos loqui, Auditores, non de patriarum Academiarum prærogativis; aut de ſuſcipiendis peregrinationibus ad has, præ cæteris Academiis; ſed imprimis de peregrinationibus intra patriam, per ejus rura & compita, inſtituendis; de genere (fateor) peregrinationum, quæ in hunc diem minus fuere in uſu, quaſve creditum eſt oblectationis unice cauſſa fieri.

Exoro veſtram patientiam, A. O. Ord. Honorat. &, ne favore ac benevolis auribus veſtris abutar, breviſſimo, ut pollicitus ſum, ſermone defungar.

Navita de ventis, de tauris narrat arator.

Ne miremini, quæſo, lubenter me loqui de itineribus intra patriam capeſſendis: ſuum enim cuique pulchrum eſt; & ſua quemque trahit voluptas. Ipſe meis pedibus ſubivi & tranſcendi pruinoſas *Lapponiæ* alpes; & *Norlandiæ* aſpera juga ſuperavi, clivoſos etiam calles & inacceſſos ejus ſaltus emenſus; inque *Dalekarliæ* ſilvas; & *Gotlandiæ* nemora; & *Smolandiæ* ericeta; & latiſſima *Scaniæ* jugera excurſus feci ſpatiolos; nec ulla facile eſt nobilior Sveciæ Provincia, quam ego non perreptavi, perluſtravi, etſi non ſine corporis, viriumque defatigatione eximia. Equidem iter Lapponicum magni mihi conſtitit laboris; & fateor neceſſum mihi fuiſſe plus devorare moleſtiæ ac periculi, vagando per unam hanc mundi noſtri arctoi oram, quam per reliquas omnes, quas uſquam gentium contigit mihi obire terras in extero orbe, nec tamen & ipſas abſque delaſſatione viriumque jactura a me calcatas. Sed quod veritatis amori, ac imprimis gratiæ Numinis acceptum referendum devotus agnoſco, exantlatis itineribus mox omnis defuncti diſcriminis ac moleſtiæ me quaſi lethæa cepit oblivio, compenſante hæc omnia fructu illo inæſtimabili, quem ex his viarum erroribus & anfractibus reportavi, in eo maxime conſpicuo, quod indies magis magiſque peritior redditus, illam fœneratus ſum experientiam, per quam ſpero me prodeſſe poſſe & mihi, & aliis,

&

& quæ omnes omnium charitates & commoda complectitur, ipſi patriæ & publico.

Bone Deus! quam multi rerum patriarum rudes ad exteros excurrunt, ut curioſa imprimis, quæ illic ſeſe ſpectanda offerunt, rimentur ſollicite ac admirentur; quorum tamen eximia pars longe eſt poſita infra excellentiam eorum, quæ in patrio noſtro ſolo, oculos modo aperientibus, ſeſe ingerunt. Nullum ego, apud exteros, ſolum vidi rerum in regnis Naturæ curioſarum fœcundius, quam noſtræ patriæ! Nullum quod tot, tantaque, tamque ſtupenda Naturæ artificia monſtret! ſive æternas & per infinita ſæcula perennantes in alpibus *nives*; atque inter ipſos nivium tractus, promicantia identidem prata ac vireſcentia *tempe*; ſive celſiſſima *montium* cacumina; ſive confragoſa & abrupta rupium *præcipitia*; ſive æſtuantes *cataractarum* voragines; ſive latentem integro temporis ſpatio *Phœbum*; & exorientem inde cimmeriam caliginem in orbe noſtro, conſideres; ſive *inoccidiuum* alio anni tempore ſolis jubar ſpectare velis; quorum vel in Batavo orbe, vel in Gallia, vel in Britannia, vel in Germania, vel in alio denique Europæo tractu, ad quem avida novitatis juventus noſtra turmatim erumpere ſoleat, in ſuo genere par, ſimileque fruſtra quæratur.

Sed de hiſce dicendi locus jam non erat. Ad ea, quæ propoſito meo ſunt propiora & propria deſcendo, exemplis oſtenſurus, quod *Phyſici*, *Mineralogi*, *Botanici*, *Zoologi*, *Diætetici*, *Pathologi*, *Medici practici*, *Oeconomi*, cæteri harum ſcientiarum myſtæ, in iteribus per noſtras terras, ea ſunt inventuri, ea detecturi, de quibus ne quidem per ſomnium antea ipſis cogitatum fuiſſe fatebuntur; immo quæ toti orbi in hunc diem plane incomper-

ta fuere; ea denique quibus non tantum ſciendi cupiditatem paſcant & exſatient, ſed & patriæ, ſibique, & bono publico feliciter inſervire queant.

Habet, ut paucis & per exempla agam, *rerum naturalium ſagax Indagator*, quo attentionem ſuam acuat & exerceat, contemplando faſtigia altiſſimi & ſuper æthera ſcandentis montis *Swucku*; mirabilem ſtructuram montis *Torsburg*.

Horrenda præcipitia rupis *Blâkulla*, in inſula ejus nominis prope Oelandiam ſitæ, ipſoque non minus nomine apud vulgus Sveogothicum etiamnum uſurpato, quam truculento adſpectu aliquid gerentis, quod antiquæ gentis ſtuporem, ſimul ac ſuperſtitionem inſinuet.

Porro concamerationes & cryptas mirabiles montium *Skiula*; elevatas in altum planities *Inſulæ Carolinæ*; inuſitatas formas & ſtructuras fontium *Kierkuſianorum* in Oelandia. Ut infinita alia Naturæ miranda opificia, quorum ſimilia vix alibi offendere licebit, ſicco nunc pede præteream.

Ubi quæſo dabitur plenior copia conſiderandi intentiſsimos *brumæ* rigores ac vehementiam, & adſtrictum gelu, & *glaciei* marmora ac incredibile robur; & in tam aſpero climate *ſata* nihilominus citius, quam in aliis mundi partibus, germinantia, citius creſcentia & maturitatem adipiſcentia, quam in Sveogothico hocce orbe noſtro?

Qui contemplari cupit *maris* ac *telluris* ſtupendas *metamorphoſes*, vix alibi gentium reperiet commodiorem occaſionem, quam in auſtrali & orientali Gotlandiæ noſtræ parte, ubi *ſaxei*, ut vocantur, *gigantes* minantur cœlo, & ubi temporum *epochæ*, ipſaque ſæcula, &, ut ita dicam, anni, mirabili quadam ſerie, *in glarea*, litoris & in ſolo ſupra litus poſito, veluti ſunt exarati. Ha-

Habebit palæſtram in qua ingenium ſuum exerceat egregie *Lapidis Oelandici* inſpectando *Hydrometra*, & excogitando rationem, qua humectante ſua natura & qualitate ſpoliari forte poſsit hic lapis; quod qui feliciter adinventurus eſſet, præſtaret ſane aliquid, unde patriæ ingens commodum acceleraret, ac imprimis loci iſtius incolas æternis ſibi meritis devinciret.

Non ingnota locutus fuero, & rem commemoravero toti orbi confeſſam, ſi dixero nullam in habitabili orbe eſſe terram, in qua *MINERALOGUS* plus poſsit proficere in arte ſua, quam patriam noſtram. Dicat mihi aliquis, & erit mihi magnus Apollo, dicat mihi quibus in terris inveniantur ditiores & ampliores *tractus metallici*, quam in noſtra Svecia; aut ubinam infinitæ aliquæ fœcundioris metalli cavernæ altius in ipſa telluris viſcera & Plutonia regna deſcendant, quam in noſtra hac Svecia.

Loquantur pro me latiſsimæ mineræ *Norbergenſes*, & jugum *Tabergenſe*, & fodinæ *Dannomorenſes*, *Bitsbergenſes*, *Grengienſes* & denique inſtar omnium *Salbergenſes* & *Fahlunenſes* theſauri, quibus ſimiles nulla terrarum regio oſtentabit.

Porro ubi gentium permittunt metallicolæ ab exteris accedentes furnos & operationes quaſcumque metallurgicas liberius adire? ubi uſquam lubentius hæc talia docentur? Recipiuntur ſane apud nos advenæ cum favore, & dimittuntur cum deſiderio.

Quis ad contemplationem caminorum, ingentia flammarum incendia vomentium, in quibus *ferrum* funditur, non inhorreſcat? & quis in denſiſsimis pinetis Dalekarliæ cum voluptate non adpiciat ſimplicem

plicem ruſticum, ſine furno & apparatu facile ullo, ferrum e terra extrahere, idque tam durum, uſuique accommodum, ut cum omni alio ferro, ſummo igne & multis cum impenſis parato, certare poſsit?

Quis ante hos decem annos credidiſſet lapidem *calaminarem* dari in Dalekarlia? aut *auri* præſtantiſsimi mineras in Smolandia?

Forte fidem denegabitis, Auditores, narranti integros montes *Petroleo* ſaturatos reperiri in Dalekarlia. Ne dubitate tamen: ego rem hactenus non auditam, nec viſam, hiſce meis oculis vidi, vidi, inquam, & obſtupui.

Corallifera Indorum litora miramur, ſed *Capelli* Portus, (locus eſt in Gothlandia) credite Auditores, unus hic locus exæquat, immo exſuperat Orientis has opes; vidi enim denſiſsima corallorum ſtrata per integra ſtadia & milliaria hujus litoris ſeſe extendentia.

BOTANICI, qui ad ſcrutandos regni vegetabilis theſauros, præcipuam certe terrarum partem hodie pervolitarunt, multa tamen in Svecia reliquerunt nobis, noſtriſque nepotibus, adhuc obſervanda.

Vix enim alibi, quod verbo dicam, major quam apud nos copia datur *muſcorum*, *lichenum*, *fucorum*, *fungorum*, in quibus minutiis contemplandis curioſior Botanicorum turba deſudat hodie.

Quis mortalium *Diapenſiam* noſtram umquam vidit aut deſcripſit? Quis *Blaſiam*, excepto unico Michelio? Bina hæc plantarum genera apud noſtrates, & præcipue circa Fahlunam, magna abundantia proveniunt. Quotuſquiſque peregrinantium, rei herbariæ non prorſus rudis, Pariſiis profectus

non

non divertit ad Fontem Bellilaqueum, ut adſpiciat rariſsimas illas *Orchides*, quarum aliæ floribus Galeas; aliæ Culices; aliæ Muſcas; tam belle, tamque artificioſe repræſentant, ut ad exæquandam Naturam nihil fere deeſſe videatur, quam ſolus bombus ac volatus? Quis crederet hos flores in noſtra patria, & quidem in Oelandiæ nemoribus, paſsim obvias progerminare?

Quis unquam quæſiverit in noſtris terris exoticas iſtas plantas: *Lotum tetragonolobum; Sanguiſorbam majorem; Lactucam perennem; Carduum acaulem; Aſterem dyſentericum; Helleborum Hippocratis; Ranunculum illyricum*, immo *Ricciam & Globulariam*, præſertim *Emerum*, pulcherrimum iſtum fruticem, qui per omnes hyemes, ſtudioſe a frigore, in hypocauſtis Botanicorum conſervatur? Quæ tamen omnes nunc primum obſervatæ creſcunt in Oelandia & Gothlandia.

Ab exteris ad Officinas noſtras *PHARMACEUTICAS* accerſivimus, & quidem ingenti pretio,

Verbenam,	*Centaurium*,	*Ptarmicam*,
Nummulariam,	*Laureolam*,	*Scorzoneram*,
Eryrgium,	*Bellidem*,	*Caprifolium*,
Ebulum,	*Cichorium*,	*Cervi ſpinam*,
Arnicam,	*Symphytum*,	*Sambucum*,
Ononidem,	*Daturam*,	*Betonicam*,
Scordium,	*Archangelicam*,	*Mercurialem*,
Lithoſpermum,	*Eſulam*,	*Rhodiam*,

Stoechadem citrinam, & Rutam murariam,

quæ tamen omnes plantæ per Sveciam ſponte naſcuntur! & tamen ante decem hos annos quis hoc ſibi habuit perſpectum?

Quantos ſumtus profuderunt noſtrates ad accerſendum quovis anno *Kali*, ex cujus cinere & ſale vitrum conflatur. Fullonum *Luteola* & *Iſatis* quotannis redimi debuit charo pretio, & multis impenſis patriæ. Quas tamen herbas nunc demum compertum eſt paſsim per nonnullas noſtras provincias germinare.

Integram *rariorum Plantarum Centuriam* ſola *Lapponia* mihi quondam ſuppeditabat; aliam nunc etiam Centuriam in inſulis maris *Balthici* collegi; & totidem numero in ſola *Scania*, antea in Svecia nunquam obſervatas, detexi; nec dubium eſt, quin reliquæ noſtræ provinciæ, tales etiam alias Floræ vel opes vel delicias, hucuſque non deprehenſas, in receſſibus & angulis ſuis recondant, modo adſit impiger & ſollers indagator. Felices agricolæ, immo felices Svecicolæ, bona ſi ſua norint!

Nec verſabitur *ZOOLOGUS* unquam in amœniore, ſuoque propoſito idoneo magis loco, quam in illo, ad quem examina omnis generis *Avium*, vernali tempore, aut ſub æſtivo calore, ad procreandam ſobolem convolant & congregantur: hoc fit in ſylvoſis montibus noſtræ Sveciæ, plus quam in alio terrarum tractu: Lapponum pluvialis *Pago* dictus; Norlandorum Paſſer nivalis; Oelandorum Tringa *Alwargrim* nominata; Gothlandorum Anas *Eider* dicta; inſulæ Carolinæ Anas arctica *Torde* appellata; Ottenbyenſium Recurviroſtra *Sierſlacka* nuncupata; Dalekarlorum Picus tridactylus, rarius apud exteros viſuntur, quam Phaſiani in noſtris menſis.

Auſim dicere nullam eſſe terrarum partem in univerſo orbe, quæ feracior ſit avium & inſectorum, quam noſtram Sveciam.

Rhan-

Rhangiferi ſilveſtres, & volitantes *Sciuri*, & alpinis jugis ruentes turmatim in ſubjectam planitiem *Lemures*, ignorantur, quamquam feliciter ignorantur, in aliis terris.

In alpibus noſtris Dalekarlicis exteri (& hoc notum eſt) *Falcones* capiunt. In inſula Farô, prope Gothlandiam ſita, *Phocarum* piſcatura, & *Salmonum* in boreali Norlandia optime exercetur. Utraque tanto cum proventu & emolumento, ut nihil ſupra in aliis gentibus.

Quot species *Piſcium* apponuntur in noſtris menſis, vulgatiſſime in Svecico orbe, quales ex Cyprinaceo genere: *Aſpid*, *Wimba*, *Faren*, *Biörkna*, *Mudd*, plures aliæ, exteris prorſus ignotæ, nunquam visæ; nunquam depictæ!

Quis mortalium adhuc unquam exenteravit, examinavit, depinxit puſillos illos, & rubros ſerpentes Aſpides, ſeu *Æſpingar* auſtralibus Svecis dictos, & lethali vulnere pernicioſos?

Nimis longus eſſem ſi ad *Inſectorum* ſpecies deſcenderem! Qui inſuetam hactenus adhibuit, in examinandis inſectis, ſolertiam & *ἀκρίβειαν* magnus ille Reaumurius, visa collectione mea inſectorum Sveciæ, faſſus eſt ingenue, ſolam patriam meam, plures ſpecies inſectorum continere, quam ullam aliam ipſi notam terrarum partem.

DIÆTETICUS, cui vivendi genera inquirere competit, vix terram reperiet, in qua tot differentibus modis vivitur; deprehendet hic diverſæ fortunæ, ſtatus, conditionis homines, diverſo ciborum genere uti. Et quod præcipuum eſt, orbis noſtri hyperborei incolas, in ſingulis provinciis ac territoriis, ſuos quaſi peculiares in his generibus mores ac inſtituta ſequi: in Lapplandia obſervabit homi-

nes absque *Cerere* & *Baccho*, absque *Jale* & potu omni artificiali, aqua tantum & carne, & quæ ab his præparantur, contentos vivere.

In aliis locis videbit agricolas in fumosis & fuliginosis hypocaustis degentes *Coregono fœtido*, nec non pane e radicibus Callæ vel glumis & aristis cerealium contusis præparato, victitare.

Alibi rusticos frugaliter ex *Harengo fœtido*, & fero-lactis viscoso, *Syra* ipsis dicto, vitam sustentare.

Alibi se suosque alere cibis *Assu* & *Artfau* apud illos dictis, pisce item putrido *Lunsfisk* illis nominato, sub durissimo licet labore.

Ruricolas alibi offendet *Rapis* satiari, & potu e baccis *Juniperi* præparato sitim exstinguere.

Alios *Pisis* imprimis vesci; alios pulte e *Fagopyro* repleri; in aliis locis carne *Phocarum* pingueiscere plebeculam & multum corporis facere, cum stupore videbit.

Qui per alias terras peregrinatus fuerit, non deprehendet temere tot, tamque differentes vivendi victitandique ritus, ac in his oris, unde observata & experimenta sua instituat sollers ac ingeniosus Diæteticus.

PATHOLOGUS, qui morborum causas indagat, non frustra peregrinabitur in his terris; quippe in singulis orbis nostri tractibus, vexantur homines suis peculiaribus morbis, qui maximam partem, ex diverso illo, de quo jam locuti sumus, victu, ciborumque genere promanant.

Causas hac ratione procul dubio est assignaturus minime falsas:

Quare Norlandi ut plurimum *Scorbuto* sint infecti, & cur Lappones contra hujus morbi prorsus expertes.

Qui

Qui fiat, ut iidem Lappones *Torminibus* iſtis ventriculi, quæ apud illos *Ullem* audiunt, tam miſere excrucientur.

Quare Gothlandi imprimis *Colica hypochondriaca* torqueantur.

Quare Weſtrobothnienſes, qui reliquis noſtri orbis populis fœcundiores ſunt, amittant plurimos *infantes* in cunis.

Quare multi *Epileptici* in territorio Verns dicto reperiantur, equidem ex leviſſima, ſed ſingulari tamen, ſi rem acu tetigerimus, cauſſa.

Quare Orſaboenſes Viri fere omnes, ante trigeſimum ætatis annum e *phthiſi* emoriantur.

Prolixum foret omnia enumerare, quae paſſim apud ſingulas gentis noſtræ nationes observari percommode poſſint.

Mihi ſaltem perſuaſum habeo, novo Doctori Medico perneceſſariam eſſe profectionem per patrium ſolum, vel ea etiam de cauſſa, ut proprio Marte vires ac induſtriam ſuam medicam, & ſic experientiam, ſine qua nulla eſt Medicina, quotidie augeat, artemque, quam profitetur, ad culmen perducat.

Contingit enim noſtris terris, quod neſcio an inter exteros ita crebro fiat, ut vulgus noſtrum libenter suis fidat Æſculapiis, & multa frequentia concurrat ad conſulendum medicum, quam primum auditum eſt aliquem, eas in medendi negotio feciſſe progreſſiones, ut artis ejus Doctor evaſerit; in multis aliis exterorum ſæpe Juveni Medico vix catulum ſuum concrederent homines.

Hac ratione *PRAXIN* inſtituendo viſurus eſt, num pharmaca multum, et quidem invidendis ſæpenumero encomiis, ab aliis celebrata illum habeant

apud ægros effectum, quem in libris practicis non raro venditari perſentiſcimus.

Audiet plurima paſſim medicamenta domeſtica, aliis etiam terris ignota, apud ruſticos noſtrates uſurpari, & tamquam ſpecifica, pretioſiſſimisque pharmacis præclara celebrari: quippe dum de hiſce conſulitur, talia ſecreta ab ægris ingenue revelantur, modo ipſe ſapiat Medicus; & his, ea, qua par eſt, uti ſciat prudentia.

Quid enim famoſa illa exotica, quae ex utraque India aſportantur, tantoque emuntur pretio, exempli gratia: *Sarſaparilla* iſta Smilacis ſpecies; *Ipecacuanha* Violæ; *Acmella* Verbeſinæ, *Contrajerva* Dorſteniæ, & *Simoruba* Evonymi ſpecies, quae in variis morbis ſpecifica audiunt. Quid, inquam, hæc talia ſunt niſi remedia longo uſu apud vulgum comprobata, qualia nunc dicimus ea etiam eſſe, quæ apud noſtrates infinito numero frequentantur. Nonne hæc omnia, a barbaris nationibus inventa, poſtquam experientia docuit utilia & ad varios debellandos morbos efficacia eſſe, digna habita fuerunt, quæ cum reliquo genere humano communicarentur?

Diſcant itaque Juvenes Medici minime ſpernere, ſed ea annotare accurate, quae apud vulgum audiunt medicamenta decantari.

Qui enim jactitat ſe plura de ſimplicium viribus ſcire, quam quæ guſtus, olfactus, fructificatio & experimenta ſuggerunt percipienda, is equidem fallit vehementer & fallitur.

Vos, qui patrium ſolum olim cum exoptato fructu atque proventu exculturi eſtis, nullum quidem ex *OECONOMICA* Bibliotheca habebitis tam utilem, tamque neceſſarium artis iſtius auctorem,

quam

quam peragrationes & itinera per varias patriæ regiones.

Viſuri eſtis, in aliis provinciis, & quidem ſteriliſſimis, ab optimis incolis, improbo quidem labore, ſed non ſine largo fœnore, terram feliciter excoli.

Rurſus in aliis, natura licet fœcundiſſimis, per incuriam & inertiam incolarum, ſpem boni proventus omnem jacere, ipſoſque incolas miſerrimæ eſſe ſortis & conditionis.

Videbitis Fœni & *Graminis culturam* apud Cuprimontanos omnium optime exerceri. Gothlandos rem pecuariam ac imprimis *Ovium* feliciſſime tractare.

Porro *Agri* ſulcandi, fœcundandi, occandi, ſeminandi, *ſegetis* metendæ, colligendæ, ſiccandæ, triturandæ variam apud varios obſervabitis methodum ac rationem, unde accurato peregrinatori pronum erit judicare, quod uſui ſit optimum.

Vanum eſt exterorum in omnibus œconomiam noſtro ſolo applicare; equidem Graminum ſemina, e tranſmarinis locis ad nos advecta, fruſtra ſeruntur in noſtra gleba; noſtra vero ſemina extra controverſiam iunt præferenda.

Ferme dicam fieri non poſſe, ut vel per dimidium diei, aliqua in provincia patriæ proficiſcaris, quin aliquid diſcas in œconomicis; multa occurrent primo ſane intuitu levia quidem, ſed ſi paullo attentius mentem oculosque adverteris, fatebere ſtatim in rem tuam eſſe, & longe utiliſſima, qualia paſſim obſervare licebit in vario veſtiendi, cibi parandi, pecoris paſcendi modo ac ritu, ut taceam vivendi mores, commercia, infinito numero alia.

Tan-

Tandem quocunque demum modo neceſſarium, ut jam diximus, & inevitabile ſit patrium ſolum perluſtrare, fruſtra & inutiliter ſuſcipiet hunc laborem is, qui non antea fundamenta ſtudiorum jecerit ad Academias in *Phyſicis*, Hiſtoria *Naturali* & *Medica*, ſine qua præparatione ad rite inſtituenda itinera, ſingula quæ occurrunt, quaſi pro notis, conſuetis, adeoque minus attentione dignis, habebuntur facile.

Cum tamen peregrinator, ſi quis alius, in omni negotio famoſum illud Carteſii principium examuſſim tenere debeat, ſcilicet *de omnibus eſſe dubitandum*.

Ubi tamen illa cautela eſt adhibenda ſollicite, ne initio nimia obſervandorum mole confundatur ac perturbetur animus ſciendi cupidus.

Conſultum tamen erit hoc principio *domi* magis, quam foris uti, ne inuſitata rerum admiratione nimiam ignorantiam prodamus, & ſic noſtram nationem exponamus contemptui & riſui exterorum.

Debemus peregrinari in vernanti noſtra ætate, dum corporis animique vigor adhuc floret, dum inconcuſſas vires habemus, & gratis adhuc alacritas nobis ineſt; antequam familia, & domus, & placens uxor, & domeſtica negotia curæ nobis cordique eſſe cœperint.

Poſteaquam hac ratione peregrinationis veſtræ prima depoſueritis rudimenta intra patriam, tum demum idonei eritis, qui in veſtrum & publici emolumentum, pedem promoveatis extra patriæ etiam terminos, ut ea foris cognoſcatis, quæ domi non potuiſſent cognoſci, & ſic omnibus probe excuſſis ac examinatis, rite perſpiciatis, num, & qua ratione patriæ inſtituta, per peregrina & extranea

tranea excoli poſſint, ne forte exiſtimetis ea, quæ Pariſiis in uſu ſunt, uſurpari etiam poſſe in quovis tugurio ruſtico apud noſtrates; & quod palmarium eſt, ne meliorem cognitionem habeatis eorum, quæ in Gallia, Anglia, Germania, aliisque in terris aguntur, quam eorum, quæ fiunt in veſtra patria; hoc eſt, ne, quod in proverbio fertur, ſitis foris lynces, domi talpæ.

Sed ne patientia veſtra abutar, filum Orationis nunc abrumpo, ut quod reliquum eſt temporis *Votis* ac *Gratiarum* actionibus relinquam.

Tibi, *OMNIPOTENS DEUS*, omnium primo grates pius ac devotus exſolvo pro immenſis beneficiis, quibus me omni vitæ meæ ſpatio, per ſingularem tuam curam ac providentiam cumulaſti. Tu, inde a juventute mea ita me manuduxiſti, ita direxiſti meos greſſus, ut in vivendi ſimplicitate ac innocentia inque flagrantiſſimo ſcientiarum ſtudio adoleverim.

Grates tibi ago, quod in exantlatis itineribus meis per patrium & exterum orbem, inter tot gliſcentia pericula, ſalvum me ſemper & incolumem conſervaſti.

Quod in reliquo vitæ meæ curſu, inter graviſſima paupertatis onera, & alia quævis incommoda, omnipotenti auxilio tuo, mihi ſemper adfuiſti.

Denique quod inter tot rerum, quibus expoſitus fui, viciſſitudines, inter bona, inquam, & mala, læta & triſtia, jucunda & ingrata, animum mihi ſuffeciſti ad hæc omnia æquum, conſtantem, fortem, erectum.

Auguſtiſſimo Potentiſſimoque Regi FRIDERICO I. ſubmiſſus & ſubjectus civis grates ago devo-

devotiſſimas, ſubjectiſsimas, pro ſua clementia in honorifica hac ſparta mihi demandanda. Concedat Deus, ut Auguſtiſsimus Rex, cum Sereniſsima Regina, illa fulgentiſſima ſeptentrionis ſydera, arctoum huncce orbem noſtrum quam diutiſsime illuſtrent ac irradient.

Tibi, Celſiſſime Comes CAROLE GYLLENBORG, Academiæ hujus CANCELLARIE. Illuſtriſſime, tibi, inquam, licet abſenti, grates, quas venerabunda mens concipere unquam poſſit, maximas humillimas nunc ago habeoque pro ingentibus ac plane immortalibus mihi præſtitis beneficiis, inter quæ infinito numero excellentia, & hoc non ultimo loco reponendum eſt, quod me, ab hac Academia vocatum, tuo inſuper indulgentiſsimo ſuffragio apud potentiſsimum Regem commendaſti. Dabo operam, ut hujus favoris nunquam te pœniteat; reverentia vero, obſequio ac pietate te ad cineres uſque colam ac venerabor.

Reverendiſsimo ARCHI-EPISCOPO & PRO-CANCELLARIO, Magnifico Domino RECTORI, ac Vobis, Ampliſſimi Celeberrimique Domini PROFESSORES, ſummas pariter perſolvo grates, qui veſtro, & quidem unanimi, ad hanc provinciam obtinendam, me exornaſtis ſuffragio. Ut hæc benevolentia veſtra me ad venerationem, ad amicitiæ cultum & quævis officia reddidit obſtrictiſsimam; ita, ne hoc veſtro in me ſtudio videar unquam indignus, pro virili, per Dei gratiam, adnitar.

Dum in teſtificanda grati animi devotione ſum occupatus, neque tui obliviſci debeo nominis, Celeberrime *ROBERGI*, Præceptor & Anteceſſor ſummo ſemper honoris cultu devenerande.

Ut

Ut ex eorum numero, qui e ſchola tua prodierunt, unus ego ſum ; ita ingratiſsimus mortalium eſſem, ſi tanti beneficii memoriam ac piam recordationem e pectore meo ulla unquam deleret oblivio.

Gratulari tibi jure meritoque potes, Vir Celeberrime, te unum eſſe ex artis tuæ conſortibus hodie ſuperſtitem, cui facile omnes totius Sveciæ Medici, ceu Informatori fidiſsimo, prima artis ſuæ initia, incrementa & decora accepta referenda, grata mente fatentur & agnoſcunt.

Immo, quem non Medica tantum Facultas Upſalienſis, verum univerſa etiam corona Patrum, ſeniorem ſuum hodie ſalutare ac venerari debet æſtumatiſsimum.

Patere nunc demum Diſcipulum humeros tuos onere illo levare, quod per integros quater denos annos, & quod ſupereſt, cum honore geſsiſti; ut ingraveſcente jam ſenio, otio iſto fruaris, quod Sacra Regia Majeſtas deſideriis tuis clementiſsime indulſit.

Exopto tibi lætam ac vegetam ſenectam, & ut omnia ex voto ac proſpere tibi ſuccedant, fidiſſimis precibus cum benigniſsimo Numine, pro te, devotus paciſcar.

Nec vos, florentiſsimi lectiſsimique Juvenes, par eſt, ut in ſolenni hac gratiarum actione præteream. Vos enim ii eſtis, quos novi prolixo ac inſigni amore me amplexos fuiſſe, novi, inquam, ex multis ſane ac indubitatis indiciis, novi & gratus agnoſco.

Veſtrum plurimi me, haut ſcio an unquam vobis viſum, exoptaſtis, deſideraſtis.

Scio me unice huc vocatum eſſe, vobis ut inſerviam. Vos igitur fortunæ meæ fabri eritis.

In

In veſtra commoda ac emolumenta, induſtriam meam, ſtudia, labores, vigilias conſecrabo volens lubenſque.

Operam, per Dei gratiam, dabo indefeſſam, ut exſpectationi veſtræ, ſumma fide ac diligentia ſatisfaciam; nec illam, quam de me concepiſtis, ſpem, vanam unquam & irritam ſentiatis.

DIXI.